การบริหารจัดการขยะในพื้นที่เทศบาลตำบลควนเนียง จังหวัดสงขลา : การศึกษาแนวปฏิบัติในปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข

Waste Management of Kuanniang Municipality, Songkhla Province: Current Practices, Problems, and Proposed Solutions

ปวิช สัตยารักษ์ Pawit Sattayarak[1]

สมพร คุณวิชิต Somporn Khunwishit[2]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิธีการจัดการขยะในปัจจุบันของเขตเทศบาลตำบลควนเนียง 2) วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะ และ 3) เสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการขยะให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการค้นคว้าเอกสาร การสังเกต รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น 25 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องของเทศบาลตำบลควนเนียง รวมทั้งตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้า จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการศึกษา พบว่า (1) เทศบาลตำบลควนเนียง ดำเนินการลดขยะในพื้นที่โดยการเก็บถังขยะที่เคยวางไว้ตามท้องถนนในพื้นที่เทศบาลฯ ออกทั้งหมด ใช้วิธีการให้ประชาชนใช้ถุงดำใส่ขยะให้นำถุงขยะมาวางไว้หน้าบ้านของตนเองเพื่อรอเทศบาลฯ มาเก็บกำจัดซึ่ง วิธีการนี้สามารถลดขยะได้มาก ทั้งนี้ทางเทศบาลยึดแนวทางการจัดการขยะตามหลักการ 3R ได้แก่ Reduce การลดปริมาณขยะ Reuse การนำกลับมาใช้ใหม่ Recycle การเปลี่ยนสิ่งที่เก่าและไร้ประโยชน์ให้เป็นสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ (2) ในด้านปัญหาอุปสรรค พบว่า มีปัญหาขยะที่ส่งกลิ่นเหม็นในครัวเรือนระหว่างรอเวลาจัดเก็บ ปัญหาสุนัขคุ้ยถุงขยะที่วางบนถนน ปัญหาขยะกระจัดกระจายบนถนน และปัญหาค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในการซื้อถุงบรรจุขยะ 3) ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย ได้แก่ การนำโครงการขยะเป็นทองเข้ามาดำเนินการในเทศบาลตำบลควนเนียง การให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะกับประชาชน และส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกร่วมในการลดขยะ รวมถึงการสนับสนุนพื้นที่ส่วนกลางในการทิ้งขยะแบบแยกประเภทเพื่อความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะของพื้นที่เทศบาลตำบลควนเนียง

[1] นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ E-mail: pavit.satt@gmail.com

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ E-mail: somporn Kh@psu.ac.th

คำสำคัญ: การบริหารจัดการขยะ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การบริการสาธารณะ

Abstract

The objectives of this study are to: 1) examine current practices of waste management of Kuanniang Municipality; 2) analyze the issues/barriers that hampered the waste management of this municipality; and (3) provide recommendations for better management in the future. Qualitative research methods were employed. Data were gathered through documentary research and in-depth interviews. The 25 participants who served as key informants in this study consisted of executives and officers of Kuanniang Municipality and also representatives from related organizations. Data were verified using the data triangulation method and, then, data were analyzed inductively.

Results show that (1) currently Kuanniang Municipality manages wastes by taking out all waste bins and has the households use black garbage bags and place them on the street for collection by the municipality. This waste management practice of Kuanniang Municipality was based on the 3R principles, which are Reduce, Reuse, and Recycle. (2) Although this current practice has proved to be effective by reducing the enormous amount of waste, it left the communities with some problems such as odor of waste waiting for collecting by the municipality, the problem of dogs rummaging through garbage, the dispersing of uncollected rubbish on streets, and increasing household expenditure to buy the black garbage bags. (3) It is suggested in this research that Kuanniang Municipality undertake the initiatives that promote the reduce, reuse, and recycle of wastes in the communities and to generate income from recycle rubbish, educate people on how to sort the wastes, raise awareness of the people toward waste reduction, and provide some spaces or areas for placing waste bins based on the types or categories of the wastes.

Keywords: Waste Management, Local Government, Public Services

บทนำ

ปัจจุบันจำนวนประชากรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนิน ชีวิต ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาในยุคโลกาภิวัตน์ได้สร้างความเจริญก้าวหน้าที่รวดเร็ว จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม การพัฒนาของชุมชนในชานเมืองสมัยใหม่ในปัจจุบันมีลักษณะเป็นแบบกระจัดกระจาย เป็นรูปแบบของการพัฒนาทางกายภาพที่ไม่ยั่งยืน หากแต่เพราะว่าบริเวณชานเมืองเป็นที่นิยมในการอยู่อาศัยของประชากรส่วนใหญ่เพราะมีรูปแบบที่มีเสน่ห์ดึงดูดการย้ายออกจากใจกลางเมืองมาอาศัยบริเวณชานเมือง ด้วยข้อดึงดูด เช่น สภาพแวดล้อมที่มีพื้นที่สีเขียวจำนวนมาก การได้ขนาดบ้านและที่ดินใหญ่ขึ้นในราคาเปรียบเทียบกับในตัวเมือง การใช้ที่ดินแบบหนาแน่นน้อย มีเสียงรบกวนน้อยและมีความเป็นส่วนตัว เป็นต้น (Steil et al., 2007; Gwilliam et al., 1999 อ้างถึงใน สาลินี ศุกลรัตนเมธี, 2554)

เทศบาลควนเนียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา มีเนื้อที่ทั้งหมด 1.97 ตารางกิโลเมตร เขตพื้นที่รับผิดชอบจำนวน 5 ชุมชน มีผู้อยู่อาศัย 1,600 ครัวเรือน อัตราเกิดขยะในตำบลควนเนียงอยู่ที่ 3,000 กิโลกรัมต่อวัน ประกอบกับปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลควนเนียง มีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณในการกำจัดขยะ ทั้งการเก็บขยะและการขนถ่ายขยะโดยในแต่ละวัน เทศบาลตำบลควนเนียงมีรถเก็บขยะเพียงหนึ่งคัน จะต้องใช้วิธีแบ่งพื้นที่เป็น 2 เขต โดยสลับวันในการเข้าเก็บและขนถ่ายขยะ จึงทำให้เกิดปัญหาปริมาณขยะ ตกค้างในชุมชน ประมาณ 1,000 ถึง 1,500 กิโลกรัมต่อวัน ทั้งยังมีค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะต่อรอบ รวมเดือนละประมาณ 30,000 บาท ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าซ่อมบำรุงรถเก็บขยะ และค่าจ้างพนักงานตำบลควนเนียงไม่มีพื้นที่การจัดเก็บขยะ หรือทำลายขยะของเทศบาลเอง ทำให้ต้องขนย้ายขยะไปทิ้งที่บ่อขยะในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ ซึ่งเป็นการขนย้ายในระยะทางที่ไกล ความสามารถในการจัดการขยะสามารถที่จะเก็บขยะในชุมชนได้เพียงครึ่งหนึ่งของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนต่อวัน เป็นผลทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่อชุมชน (รุ้งกานต์ พลายแก้ว และประภัสสร อักษรพันธ์, 2562) ซึ่งปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับทุกชุมชน ลักษณะปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการจัด การมูลฝอยที่ไม่ถูกวิธี หรือมีมูลฝอยมากจนไม่สามารถดำเนินการจัดเก็บ เก็บขนและกำจัดได้หมดในวันเดียว มูลฝอยจึงตกค้างในชุมชน ปริมาณขยะเพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับพฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ขาดการรับรู้ข่าวสารในเรื่องเกี่ยวกับการลดปริมาณขยะมูลฝอย ขาดความร่วมมือจากผู้พักอาศัยในการรักษาความสะอาด การขาดวินัยในการทิ้งขยะมูลฝอย รวมถึงพฤติกรรมการบริโภค และการใช้สิ่งของในชีวิตประจำวันที่ทำให้ปริมาณของขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น (บุบผา ชื่นนิรันดร์ และปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์, 2560) ด้วยเหตุนี้เทศบาลตำบลควนเนียง จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบและวิธีการดำเนินการจัด การขยะที่ดี ด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไว้ ทั้ง งบประมาณ ทรัพยากร และด้านอื่น ๆ ทำให้ต้องมีการคิดวิธีการบริหารจัดการเพื่อช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว จึงนำไปสู่ปัญหาการวิจัย สำหรับการจัดการขยะในเทศบาลตำบลควนเนียงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้เสนอหัวข้อวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการขยะในพื้นที่เทศบาลตำบลควนเนียง จังหวัดสงขลา : การศึกษาแนวปฏิบัติในปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับขยะและการจัดการขยะชุมชน

การจัดการขยะในชุมชนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมปริมาณขยะ การจัดเก็บขยะชั่วคราวไว้ในภาชนะ การรวบรวมขยะ การขนถ่ายขยะและการขนส่งขยะ การแปลงรูปขยะ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดทางสุขภาพอนามัย เศรษฐศาสตร์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และผลกระทบต่อสังคม อาณัติ ต๊ะปินตา (2553) ให้คำจำกัดความของระบบการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง ระบบการจัดการขยะโดยมีการเริ่มตั้งแต่แหล่งกำเนิดขยะจนถึงการกำจัดที่ถูกต้อง จะช่วยให้การจัดการขยะมีประสิทธิภาพและใช้เวลาน้อยที่สุด เพื่อผลลัพธ์โดยรวมทั้งในแง่การจัดการสุขภาพของมนุษย์อีกทั้งผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มตั้งแต่การลดปริมาณ การเกิดขยะและการคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิด การเก็บรวบรวม การเก็บกัก การขนส่งการแปรสภาพ และการกำจัดหรือการทำลาย สวรรยา ธรรมอภิพล (2560) ให้คำจำกัดความของระบบการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง กิจกรรมการดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การเกิดขยะ การจัดการที่แหล่งกำเนิด (การคัด แยกและการกักเก็บไว้ชั่วคราว) การรวบรวมขยะการขนถ่ายและการขนส่งขยะ การแปลงรูปเพื่อกลับ มาใช้ใหม่และการกำจัดอย่างถูกหลักสุขาภิบาล

บทบาทท้องถิ่นในการจัดการขยะ

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2559) ได้ให้แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กไว้ว่า ส่วนใหญ่แล้วจะเน้นรูปแบบการบริหารจัดการแบบง่าย ๆ และไม่ซับซ้อน เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้ในการบริหารจัดการไม่มากนัก เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลตำบล และมักจะมีลักษณะเป็นชุมชนการเกษตรกรรม พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่อนุรักษ์ทางธรรมชาติ ที่มีจำนวนประชากร และนักท่องเที่ยวไม่มากนัก ส่วนใหญ่แล้วขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กเหล่านี้ มักมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นรวมไม่เกิน 15 ตันต่อวัน ซึ่งขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องดำเนินการเก็บขน เพื่อนำขยะมูลฝอยดังกล่าวไปกำจัดยังสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่มีอยู่ของตนเอง หรือใช้สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พัชรพล ทะจะกัน (2562) ศึกษาการจัดการขยะในชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง มีกลุ่มคณะกรรมการของชุมชมบ้านกอม่วงเข้ามาเป็นหลักในการจัดการขยะ ใช้ชื่อกลุ่มว่า “โครงการสิ่งแวดล้อมขยะในชุมชนบ้านกอม่วง” โดยเริ่มเรียนรู้เรื่องการจัดการขยะจากการเข้าร่วมงาน Big Cleaning Day ที่เทศบาลได้ จัดขึ้นจากนั้นได้มีการสำรวจสถานการณ์ขยะในหมู่บ้าน สำรวจข้อมูลโรค

ไข้เลือดออกและได้มีการทำความสะอาดครั้งใหญ่ในชุมชน เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอย จัดตั้งโครงการกองทุนขยะบุญขึ้น เพื่อส่งเสริมการแยกขยะของชุมชน มีการกำหนดหลักการคัดแยกขยะของชุมชน 5 ข้อ คือ 1) ทุกครัวเรือนมีการใช้หลักการ 3R Reduce Reuse และRecycle 2) งดการใช้ถุงพลาสติกในครัวเรือน 3) ในศูนย์พัฒนา เด็กเล็กจะไม่มีถุงขนม 4) ห้ามให้มีการเผาขยะภายในเขตบริเวณชุนชม 5) ทุกครัวเรือนต้องมีส่วนร่วมในการประชุมทุกครั้ง มีการจัดสวัสดิการให้สมาชิกในชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชน มีการนำหลัก 3R มาใช้ในการจัดการขยะ มีการรณรงค์การจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง จนได้เข้าร่วมประกวดชุมชนสะอาดจนได้รับรางวัลระดับประเทศ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ ภายในชุมชนมีความสะอาดมากขึ้น ปริมาณยุงลายในชุมชนลดลง ชาวบ้านมีการแยกขยะอย่างสม่ำเสมอ ปริมาณขยะของชุมชนมีปริมาณลดลงอย่างเห็นได้ชัด จนได้รับรางวัลหลายรางวัล เช่น ชนะเลิศอันดับหนึ่งโครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero waste) ในระดับชุมชน และอันดับ 6 ในโครงการหมู่บ้านสะอาดระดับประเทศ หลังจากที่ประสบความสำเร็จในการจัดการขยะกลุ่มคณะกรรมการชุมชนได้มีการพัฒนานวัตกรรมที่ช่วยในการจัดการขยะของชุมชนและพัฒนา ให้ชุมชนสะอาด จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง พบว่า คณะกรรมการมีความขยัน ซื่อตรงต่อการทำงาน กระตือรือร้นในการจัดการขยะ มีความคล่องตัวในการประสานงานของกลุ่มสูงคณะกรรมการมีความพร้อมในการเข้ามาจัดการขยะ การให้ความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน และการสนับสนุนของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ทำให้ชุมชนบ้านกอม่วงมีความสำเร็จโดดเด่นในด้านการจัดการขยะ

อมรรักษ์ สวนชูผล (2560) ศึกษาการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง 1. สภาพปัญหาการจัดการขยะของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับน้อยซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ 1.1 ด้านที่มีอุปสรรคหรือความยากลำบากมาก ได้แก่ ด้านกระบวนการจัดการเกี่ยวกับการจัดเก็บขยะมูลฝอย 1.2 ด้านที่มีอุปสรรคหรือความยากลำบากปานกลาง ได้แก่ ด้านกระบวนการจัดการเกี่ยวกับการลดและใช้ประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านการจัดการขยะของผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 1.3 ด้านที่มีอุปสรรคหรือความยากลำบากน้อย ได้แก่ ด้านสภาพปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการกำจัดขยะย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป ด้านกระบวนการจัดการเกี่ยวกับระบบการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ด้านทรัพยากรที่จำเป็นเกี่ยวกับสิ่งที่อำนวยความสะดวกที่ใช้ในการจัดการขยะ และด้านนโยบายเกี่ยวกับหลักและวิธีการปฏิบัติของแนวทางดำเนินงานด้านการจัดการขยะ 2. ประสิทธิผล ประสิทธิภาพการจัดการขยะของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง พบว่า การประเมินด้านประสิทธิผลเกี่ยวกับการไม่มีขยะตกค้างในแต่ละวันบริเวณจุดทิ้งขยะตามอาคารและพื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 88 และบริเวณจุดทิ้งขยะรวมของมหาวิทยาลัยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 80 ส่วนการประเมินด้านประสิทธิภาพเกี่ยวกับการประหยัดค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดการเพื่อไม่ให้มีขยะตกค้างในแต่ละวันเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 13 ซึ่งองค์ประกอบของกระบวนการดำเนินงานด้านการกำจัดขยะจะประกอบด้วย แม่บ้าน ผู้ประกอบการร้านอาหาร พนักงานเก็บขยะ และเทศบาล

โดยขยะแต่ละประเภทจะมีกระบวนการจัดการที่แตกต่างกันไป 3. แนวทางในการการจัดการขยะของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง พบว่า มหาวิทยาลัยควรมีการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง การสร้างจิตสำนึกหรือความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการขยะของทุกภาคส่วนอย่างเป็นรูปธรรม การจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง การสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากขยะ การจัดระเบียบหรือภูมิทัศน์บริเวณจุดทิ้งขยะรวมให้สวยงาม การมุ่งเน้นการพัฒนา มหาวิทยาลัยฯให้เป็นแหล่งนำร่องหรือแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะและการบริหารจัดการขยะที่ดีของชุมชนท้องถิ่น การจ่ายค่าตอบแทนพิเศษให้แก่พนักงานเก็บขยะกรณีที่มีการจัดงานเลี้ยงในช่วงกลางคืนหรือช่วงวันที่การจัดตลาดนัด รวมถึงการประสานงานหรือทำหนังสืออย่างเป็นทางการถึงเทศบาลเพื่อการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวแทนผู้บริหารงานและคณะทำงานจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ นายกเทศบาควนเนียง เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานจัดการขยะ เจ้าหน้าที่เก็บขยะ สมาชิกสภาเทศบาล ฝ่ายคัดค้าน โดยใช้วิธีการแบบเฉพาะเจาะจงในการเลือกตัวอย่างเพื่อให้มีความเหมาะสมกับปัญหา กลุ่มที่ 2 กลุ่มประชาชนในพื้นที่ 5 ชุมชนของเทศบาลควนเนียง ได้แก่ เจ้าอาวาสวัด ชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนเทศบาลควนเนียง กลุ่มที่ 3 ภาคเอกชน ได้แก่ ร้านขายของเก่า เจ้าของตลาด กลุ่มที่ 4 ศูนย์ราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โรงพยาบาล โรงเรียน สถานีรถไฟควนเนียง นำโดยนายสถานีควนเนียง การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้วางแผนเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการของเทศบาลควนเนียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา รวมทั้งการแก้ปัญหาการจัดการขยะในพื้นที่เทศบาลตำบลควนเนียง ดังมีรายละเอียด ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขออนุญาตจากผู้บริหารท้องถิ่น ของเทศบาลควนเนียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลาในการเข้าไปสังเกต สำรวจพื้นที่ที่ทำการศึกษา รวมทั้งทำความคุ้นเคยกับตัวแทนชุมชน 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเข้าไปสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลที่มีบทบาทในการจัดการขยะในพื้นที่เทศบาลตำบลควนเนียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา มีการจดบันทึกในประเด็นสำคัญระหว่างการสัมภาษณ์ 3) การจัดสนทนากลุ่ม การเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลหลัก การเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มจากกลุ่มชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการจัดการขยะของเทศบาล โดยการสนทนาจะเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นของตนเองตามข้อคำถามที่ได้กำหนดขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความข้อมูลแบบอุปนัย คือ การตีความสร้างข้อสรุป ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก สรุปถึงเนื้อหาทั้งหมดที่ได้จากการศึกษา รวมทั้งข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติมเพื่อใช้ในการกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนานวัตกรรมสังคมและการมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลควนเนียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ในปัจจุบัน การนำเสนอผลการวิจัย การจัดการขยะในปัจจุบันของเทศบาลตำบลควนเนียง 3 ด้าน โดยการใช้กรอบแนวคิด 3R ได้แก่

การจัดการขยะของเทศบาลตำบลควนเนียง จากการไม่นำถังขยะมาวางไว้แบบเดิมอีกต่อไป แต่ให้ชาวบ้านทิ้งเป็นวัน ตามที่ได้มีการกำหนดวันเก็บไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ดังคำสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาเทศบาลควนเนียง ยังมีปัญหาเรื่องการเก็บขยะที่ยังไม่เป็นรูปธรรม โดยเริ่มจากนายกเทศมนตรีตำบลควนเนียง ก็เริ่มจะทำให้เห็นเป็นรูปธรรม ตอนนี้ในเขตเทศบาลตำบลควนเนียง จะไม่มีการวางถังขยะ แล้วก็ให้ชาวบ้านทิ้งขยะเป็นวัน”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, สัมภาษณ์ 30 มกราคม 2566)

“พบเห็นประชาชนจากนอกเขตเทศบาลตำบลควนเนียง ได้นำขยะมาทิ้งในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลควนเนียงด้วย จึงทำให้ทางเทศบาลตำบลควนเนียงได้มีการจัดทำโครงการเมืองปลอดถังขยะ”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, สัมภาษณ์ 25 มกราคม 2566)

ภาพประกอบ 1 ขยะจากครัวเรือนภายในเขตเทศบาลตำบลควนเนียง รอการเก็บจากเทศบาล

การนำกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) ยังไม่มีการนำขยะมูลฝอย เศษวัสดุกลับมาใช้หรือแปรรูป

การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ยังไม่มีการรีไซเคิลมูลฝอยที่ไม่ใช้แล้วมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีเพียงการคัดแยกขยะเท่านั้น

เทศบาลควนเนียงใช้วิธีการจัดการขยะ โดยการให้ประชาชนนำขยะใส่ถุงดำ แล้วนำมาวางไว้หน้าบ้าน โดยไม่ใช้วิธีการวางถังขยะ เพื่อให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อขยะของตนเอง และเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะเปียกของครัวเรือน โดยการใช้วิธีการหมักเป็นปุ๋ย

สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 2

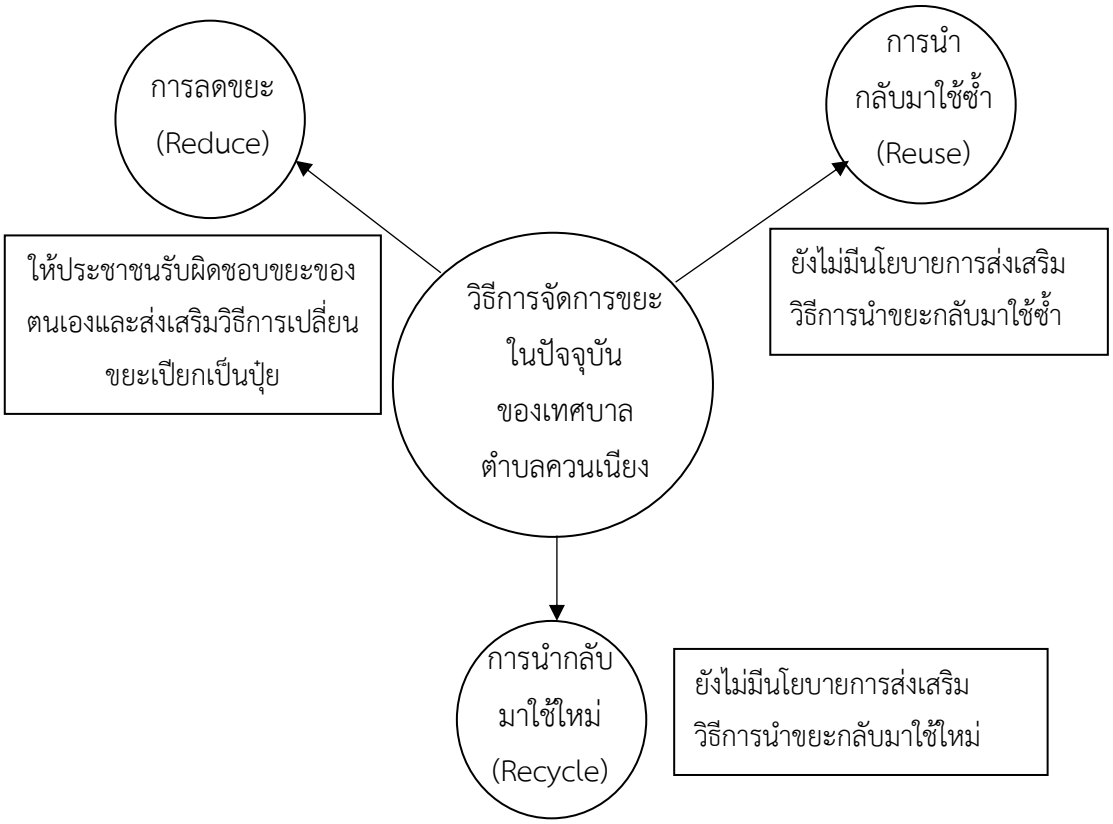

ภาพประกอบ 2 วิธีการจัดการขยะในปัจจุบันของเทศบาลตำบลควนเนียง

2. ปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะของชุมชน

ปัญหาขยะมูลฝอยของประเทศไทยนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญ ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการลักลอบทิ้งขยะมูลฝอยในที่สาธารณะ การบริการจัดเก็บขยะที่ไม่สามารถ เข้าถึงในบางพื้นที่ การกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล จะก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือมลพิษทางกลิ่น ก่อให้เกิดความรำคาญ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงและพาหะของโรค เนื่องจากเชื้อจุลินทรีย์ที่ ปนเปื้อนมากับขยะมูลฝอยมีโอกาสที่จะขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้น เพราะขยะมูลฝอยมีทั้ง ความชื้นและสารอินทรีย์ที่จุลินทรีย์ใช้เป็นอาหาร ส่งผลเสียต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อาศัย อยู่บริเวณใกล้เคียง มีผลกระทบต่อทัศนียภาพที่ไม่น่าดูในชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“โครงการปลอดถังขยะ ทำได้ยาก จิตสำนึก การสร้างจิตสำนึกให้กับคน สร้างยาก เป็นเรื่องที่เป็นองค์ประกอบภายใน ทำความเข้าใจกับประชาชนได้อย่างไร ให้เข้าใจถึงปัญหาในการกำจัดขยะ”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, สัมภาษณ์ 20 มกราคม 2566)

“ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกขยะมูลฝอยต้นทาง และหน่วยงานของรัฐไม่ได้ดำเนินการในเรื่องดังกล่าวอย่างจริงจัง ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดจิตสำนึกและไม่มีวินัยในการทิ้งขยะ”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, สัมภาษณ์ 28 มกราคม 2566)

สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 3

ภาพประกอบ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะ

การอภิปรายผล

การบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลควนเนียงในปัจจุบัน

การจัดการบริหารจัดการขยะด้วยการแยกประเภทขยะอย่างเป็นระบบให้ประชาชน มีการบริหารจัดการขยะตามหลัก 3Rs ได้แก่ Reduce การลดปริมาณขยะที่สร้างขึ้น เช่น งดการใช้พลาสติกที่ใช้เพียงครั้งเดียวแล้วทิ้งให้ใช้วิธีการ Reuse การนำกลับมาใช้ใหม่ ค้นหาวิธีใหม่ๆ ในการใช้สิ่งต่างๆ ที่แทนการถูกโยนทิ้งไป Recycle การเปลี่ยนสิ่งที่เก่าและไร้ประโยชน์ให้เป็นสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ สอดคล้องกับการศึกษาของพัชรพล ทะจะกัน (2562) ศึกษาการจัดการขยะในชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง ทุกครัวเรือนมีการใช้หลักการ 3R Reduce Reuse และRecycle ทุกครัวเรือนต้องมีส่วนร่วมในการประชุมทุกครั้ง มีการจัดสวัสดิการให้สมาชิกในชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชน มีการนำหลัก 3R มาใช้ในการจัดการขยะ มีการรณรงค์การจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะของชุมชน

ปัญหาสุนัขคุ้ยถุงขยะ การนำขยะมากองตั้งไว้ จะทำให้สุนัขรื้อขยะกระจัดกระจายออกไปบนถนน ทำให้ขยะกระจายเกลื่อนกลาดส่งกลิ่นเหม็น บางครั้งการจัดเก็บถังขยะ ทำให้บ้านเมืองหน้ามองโดยไม่มีถังขยะตามฟุตบาท แต่ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบมาก ที่จริงขั้นตอนแรกควรเป็นการจัดการกำจัดสุนัขจรจัด ถึงจะเอาขยะมาวางหน้าบ้านได้โดยที่สุนัขไม่คุ้ย คือ วิธีการที่แก้ปัญหา การที่เทศบาลทำแบบนี้ไม่ถูกจุด ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนทั้งเทศบาล สอดคล้องกับการศึกษาของอมรรักษ์ สวนชูผล (2560) ศึกษาการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง พบว่าสภาพปัญหาการจัดการขยะของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง ด้านที่มีอุปสรรคหรือความยากลำบากมาก ได้แก่ ด้านกระบวนการจัดการเกี่ยวกับการจัดเก็บขยะมูลฝอย ด้านกระบวนการจัดการเกี่ยวกับการลดและใช้ประโยชน์ และด้านการมี ส่วนร่วมเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านการจัดการขยะของผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และด้านที่มีอุปสรรคหรือความยากลำบากน้อย ได้แก่ ด้านสภาพปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการกำจัดขยะย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป ด้านกระบวน การจัดการเกี่ยวกับระบบการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ด้านทรัพยากรที่จำเป็นเกี่ยวกับสิ่งที่อำนวยความสะดวกที่ใช้ในการจัดการขยะ และด้านนโยบายเกี่ยวกับหลักและวิธีการปฏิบัติของแนวทางดำเนินงานด้านการจัดการขยะ 2. ประสิทธิผล ประสิทธิภาพการจัดการขยะของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง พบว่า การประเมินด้านประสิทธิผลเกี่ยวกับการไม่มีขยะตกค้างในแต่ละวันบริเวณจุดทิ้งขยะตามอาคารและพื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 88 และบริเวณจุดทิ้งขยะรวมของมหาวิทยาลัยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 80

ข้อเสนอแนะ

1. เทศบาลตำบลควนเนียง ควรเพิ่มบทบาทในการสนับสนุนทางสังคมให้ กับชุมชน มีการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนสามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางอย่างยั่งยืน

2. เทศบาลตำบลควนเนียง ควรส่งเสริมให้ความรู้สร้างกลยุทธ์ด้านการจัดการขยะให้มีการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด จัดหาถังขยะแบบแยกประเภทให้ครบทุกชุมชนสร้างพื้นที่ส่วนกลางในการคัดแยกขยะ เน้นการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดการขยะให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึงเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีในการจัดการขยะให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถนำโครงการขยะเป็นทอง ดำเนินไปได้ด้วยดี

3. การจัดการขยะของพื้นที่เทศบาลตำบลควนเนียง คือ การให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะกับประชาชนและส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการจัด การขยะของครัวเรือนให้เกิดประโยชน์ เช่น การแยกขยะ และการใช้ประโยชน์จากขยะ รวมถึงภาครัฐต้องให้การสนับสนุนพื้นที่ในการทิ้งขยะแบบแยกประเภท

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559). *คู่มือสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการและพิจารณาคัดเลือกรูปแบบเทคโนโลยีการจัดการขยะที่เหมาะสมเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

บุบผา ชื่นนิรันดร์ และปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าดอกไม้ อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารช่อพะยอม,* 28(1), 165-172.

พัชรพล ทะจะกัน. (2562). *การจัดการขยะในชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน.* วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รุ้งกานต์ พลายแก้ว และประภัสสร อักษรพันธ์. (2562). ผลของการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เทศบาลตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี,* 5(2), 233-248.

สวรรยา ธรรมอภิพล. (2560). *ตำราการจัดการสิ่งปฏิกูล.* นครปฐม: ไทยอาร์ต พริ้นติ้งกรุ๊ป.

สาลินี ศุกลรัตนเมธี. (2554). การขยายตัวของชุมชนบริเวณชานเมืองกับความยั่งยืนทางสังคม. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร,* 26, 33-47.

อมรรักษ์ สวนชูผล. (2560). การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคกลาง. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 12(3), 11-21.

อาณัติ ต๊ะปินตา. (2553). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.